

رجب، ماه اجابت دعا

ماه رجب فرا رسیده است، ماه خودسازی، ماه تهیّا و آمادگی برای ورود به ماه‌های شعبان المعظم و ماه رمضان. آغازگر فصل نیایش، انابه و دعا ماه رجب است. در آموزه‌های دینی تأکیدات فراوانی در خصوص جایگاه والا و رفیع این ماه شده است. در بیان اهمیت و جایگاه این ماه باید به این نکته اشاره نمود که یکی از سنت‌های مهم اسلامی که از نظر عبادی تعداد کثیری از عبادات و مناسک مذهبی در آن جمع بوده و از بزرگترین مناسبت‌های ماه رجب می‌باشد در این ماه واقع شده و مومنان و مشتاقان در روزهای سیزدهم و چهاردهم و پانزدهم رجب مطابق با ایام‌البیض، سه روز متوالی در مساجد جامع معتکف می‌شوند و روزه می‌گیرند و دعا و عبادت می‌نمایند. حضرت امام صادق (ع) در باره اهمیت این ماه به نقل از پیامبرگرامی اسلام (ص) می‌فرمایند: «رجب ماه استغفار امت من است، پس در این ماه طلب آموزش کنید که خداوند آمرزنده و مهربان است و رجب را «اصب» می‌گویند زیرا که رحمت خداوند در این ماه بر امت من بسیار نازل می‌شود.» [۱]

در همین ارتباط روایتی از رسول گرامی اسلام نقل شده است که فرمودند: «خداي متعال ملكي را در آسمان هفتم قرار داده است که به آن ملك داعي (دعوت کننده) گفته می‌شود. پس وقتی که ماه رجب می‌رسد آن فرشته هر شب تا صبح فریاد می‌زند: «خوشا به حال ذاکرین خدا! خوشا به حال گردن گزاران به بندگی خدا!» و خدا می‌فرماید: «من همنشین آن کسی هستم که با من بنشیند. من مطیع کسی هستم که مرا اطاعت نماید. آن کسی را که از من طلب آموزش نماید، می‌بخشم. ماه، ماه من است، بنده، بنده من است و رحمت، رحمت من است. پس هر که مرا در این ماه بخواند، او را اجابت می‌کنم و هر که از من درخواست نماید به او می‌بخشم و هر که از من طلب هدایت نماید، او را هدایت خواهم کرد. من این ماه را رشته و ریشمانی میان خود و بندگانم قرار داده‌ام پس هر که به این ریشمان بیاویزد به من خواهد رسید.» [۲]

ماه رجب، بهترین فرصت در جهت بهره‌مندی از فضای معنوی غالب در این ماه بزرگ جهت نوسازی معنوی جامعه اسلامی می‌باشد. به همین خاطر در آموزه‌های دین مبین اسلام و پیشوایان الهی، فرصتهایی این چنینی در اختیار مسلمانان قرار داده شده است، تا آنان بتوانند با برنامه ریزی منظم و با بهره‌مندی از این آموزه‌ها، خود را علی‌الدوام از تعلّقات بازدارنده دنیوی رهانیده و در ایام خاص معنوی با مکانهای مقدس پیوند دهند. تا از این طریق، ضمن برقراری ارتباط و انس با خالق یگانه، زمینه‌های این رابطه را تحکیم نموده و تقویت بخشند. از جمله ماههایی که امکان ارتباط معنوی با خالق هستی نسبت به سایر ماههای سال بیش‌تروجود دارد ماه‌های رجب المرجب، شعبان المعظم و رمضان المبارک می‌باشد.

ماه‌های فصل نیایش یعنی: رجب، شعبان و رمضان از نابترین فرصت‌هایی است که مسلمانان می‌توانند با انجام مراسم و مناسک عبادی و دینی متنوع از این خوان گسترده عرفانی مستفیض و متنعم گردند.

دعا و نیایش نه تنها در عالم انسان بلکه در عالم نباتات و جمادات نیز وجود دارد و همه به تسبیح و تنزیه حضرت حق جل و علا مشغولند. قرآن کریم در موارد متعددی متذکر شده است که امر دعا، تسبیح و نیایش نه تنها فقط برای انسان بلکه در میان تمامی موجودات و نباتات وجود دارد. هم‌چنانکه می‌فرماید: یسبح لله ما فی السموات وما فی الارض الملك القدوس العزيز الحکیم. ترجمه: «آنچه در آسمانها و زمین است همه به تسبیح و ستایش خدا که پادشاهی منزّه و پاک و مقتدر و داناست مشغولند.» [۳] و در جای دیگر از آیات الهی آمده است: والتّجم والشّجر يسجدان... ترجمه: «ستاره و درخت، خدا را سجده می‌کنند.» [۴]

همچنین خداوند سبحان در جایی دیگر می فرماید: تَسَبَّحَ لَهُ السَّمَوَاتُ السَّبْعُ وَالْأَرْضُ وَمَنْ فِيهِنَّ وَإِنْ مِّن شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ وَلَكِنْ لَا تَفْقَهُونَ تَسْبِيحَهُمْ إِنَّهُ كَانَ حَلِيمًا غَفُورًا. ترجمه: «هفت آسمان و هر چه در آنهاست، همه به ستایش و تنزیه خدا مشغولند و موجودی نیست جز آنکه ذکرش تسبیح و ستایش حضرت اوست و لیکن شما آنها را فهم نمی کنید همانا او بسیار بُردبار و آمرزنده است.» [۵]

سعدی شیرین سخن در همین ارتباط می فرماید:

تسبیح گوی تو نه بنی آدمند و بس هر بلیلی که زمزمه بر شاخسار کرد

در میان ادیان آسمانی، اسلام، بیش از همه برای دعا و نیایش اهمیت خاص و ویژه ای قائل شده است که با نگاهی به آیات و روایات، اهمیت دعا و نیایش بهتر آشکار می شود. قرآن کریم در آیات متعددی، بندگان را دعوت به دعا و نیایش می نماید. و شرط اجابت دعا را راز و نیاز و درخواست قلبی و زبانی می داند: وَقَالَ رَبُّكُمْ ادْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ إِنَّ الَّذِينَ يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِي سَيَدْخُلُونَ جَهَنَّمَ دَاخِرِينَ. ترجمه: «و خدای شما فرمود که مرا با خلوص بخوانید تا دعای شما را اجابت کنم و آنانکه از دعا و عبادت من اعراض و سرکشی میکنند به زودی باذلت و خواری در دوزخ داخل شوند.» [۶] و نیز آیه: اَمِنْ يَجِيبُ الْمُضْطَرَّ إِذَا دَعَا وَيَكْشِفُ السُّوءَ وَيَجْعَلُكُمْ خُلَفَاءَ الْأَرْضِ ۚ إِنَّهُ كَانَ قَلِيلًا مَا تَذَكَّرُونَ. ترجمه: «آیا آن کیست که دعای بیچارگان مضطر را به اجابت میرساند و رنج و غم آنانرا برطرف می سازد و شما مسلمانان را جانشینان اهل زمین قرار می دهد. آیا با وجود خدای یکتا، خدایی دیگر شایسته پرستش هست ؟ نه هرگز، اما اندک مردم متذکر این حقیقتند.» [۷]

در آیه دیگری از قرآن کریم آمده است: وَاِذَا سَأَلَكَ عِبَادِي عَنِّي فَإِنِّي قَرِيبٌ ۚ اجِبْ دَعْوَةَ الدَّاعِ إِذَا دَعَا فَلْيَسْتَجِيبُوا لِي وَلْيُؤْمِنُوا بِي لَعَلَّهُمْ يَرْشُدُونَ. ترجمه: «آنگاه که بندگان من از دوری و نزدیکی من از تو پرسند، بدانند که من به آنها نزدیک هستم هر کسی مرا بخواند دعایش را اجابت می کنم پس بایست دعوت مرا بپذیرند و به من ایمان آورند تا به سعادت راه یابند.» [۸]

حدیثی از حضرت رسول اکرم (ص) در ارتباط با اهمیت دعا منقولست که می فرمایند: پروردگار خود را شب و روز دعا کنید و بخوانید زیرا که سلاح و حربه مومن، دعاست.» [۹] و آن حضرت در جای دیگری می فرمایند: «دعا حربه و سلاح مومن برای دفع دشمنان و عمود دین است که مومن به آن برپاست و دعا نور آسمان و زمین است.» [۱۰]

در همین رابطه حضرت امام صادق (ع) می فرمایند: «حضرت امیرالمومنین علی (ع) می فرمود: محبوب ترین اعمال نزد حق تعالی در زمین دعاست.» [۱۱]

دعا وسیله قرب و نزدیکی بنده با پروردگار، عبد با معبود و مخلوق با آفریدگار است. دعا زمینه ساز آرامش روح و روان انسان است. اینکه انسان همواره در دعا تمام نگاه خویش را فقط به معبود خود متوجه می سازد و از غیر او چشم می پوشد. در واقع نوعی یگانه پرستی و دوری از شرک را تمرین میکند و وحدانیت و یکتا پرستی که شرط اول اسلام است را به منصفه ظهور میرساند.

پس بایسته است از ماه رجب، که مشهور به ماه اجابت دعاست، بیش از پیش زمینه های بهرهمند شدن از آن را برای خویش فراهم نموده و در این ماه با تمسک و توسل به ادعیه و نیز تدارک و برنامه ریزی هدفمند برای امور معنوی روزانه، گامی بلند در جهت خودسازی و توشه ای گران برای سرای باقی فراهم نماییم

١- مفاتيح الجنان، ص ٢٢٨.

[٢] بحار الانوار ، ج ٩٥ ، ص ٣٧٧.

٣- سورة جمعه ، آيه ١.

٤- سورة الرحمن ، آيه ٦.

٥- سورة اسراء ، آيه ٤٤.

٦- سورة غافر آيه ٦٠ .

٧- سورة نمل آيه ٦٢.

٨- سورة بقره آيه ١٨٦.

٩- اصول كافي، جلد ٢ ، ص ٤٦٨ ، حديث ٣ .

١٠- همان منبع، ص ٤٦٨ ، حديث ١.

١١- همان منبع، ص ٤٦٧ ، حديث ٨.